

Aleg. 166.

Sprawozdanie

komisji gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego, dotyczącego regulacji rzeki Nowego Brnia z dopływami.

Wysoki Sejmie!

Regulacja Nowego Brnia jest niezaprzeczenie największą z robót melioracyjnych przez kraj subwencyonowanych i jako taka miała w sobie wszystkie warunki, żeby od początku uznana była za przedsięwzięcie krajowe; długość bowiem tej regulacji wynosi wraz z dopływami 104 kilometry, a ogarnia przestrzeń inundaacyjną na przeszło 31.000 morgach.

Spółki wodne z natury swojej kwalifikują się przedewszystkiem do przedsięwzięć lokalnych, gdyż zarząd ich, składający się z ludzi oddanych innym obowiązkom, sprostać może temu zadaniu jedynie pod warunkiem bliskich odległości, a więc bezpośredniego dozoru i kierownictwa, oraz uproszczonej manipulacji technicznej i kasowej. Przy tak wielkiem przedsięwzięciu jednak jak regulacja Nowego Brnia, funduszach idących w setki tysięcy, długości linii siedmiomilowej, zarząd spółki wodnej nie jest w stanie obowiązkom swoim przy najlepszej woli, i chęci w pełnej mierze zadość uczynić. Ztąd też pomimo wielkiej ofiarności, pracy i trudów, czynników współdziałających, pomimo znacznych kosztów, poniesionych przez interesowanych na zarząd, regulacja sama nie postąpiła tak znacznie, jak tego spodziewać się było można w przeciągu 5-letniego okresu.

Ale inne jeszcze względy trzeba wziąć na uwagę co do wyjątkowego położenia interesowanych przy tem właśnie przedsięwzięciu.

Już po powodzi w roku 1882, gdy rzeka górna Żabnica została uregulowana, znalazły się okolice poniżej położone, które właśnie stanowią przedmiot regulacji Nowego Brnia w konieczności przystąpienia niezwłocznie do zabezpieczenia się przed tem większą klęską powodzi, ile że przypływ wielkich wód z górnej Żabnicy, jako uregulowanej, zapowiadał się silniejszym i niemogącym się pomieścić w dawnym korycie Nowego Brnia.

Wylew w roku 1884, aż nadto te obawy i przewidywania potwierdził.

Przystąpiono więc bezzwłocznie do robót na podstawie dawnych planów rządowych, poprawionych przez krajowe biuro melioracyjne i użyto w tym celu oprócz zapomogi powodzio-

wej także pożyczki prywatnej w kwocie 25.000 zł. w. a. poręczonej przez tamtejszych obywateli.

Po tak znacznem posunięciu się w tem przedsiębiorstwie, które koniecznością i wyjątkowymi klęskami było wywołane, interesowani musieli przyjąć wszelkie nałożone im warunki, choćby nawet ich możność przewyższały, byle przedsiębiorstwo raz już stanęło na drodze ustawodawstwem wskazanej i fundusze uzyskane za pomocą kredytu prywatnego na rzecz prawomocnej spółki wodnej mogły być przeniesione.

Interesowani wnosili do Wysokiego Sejmu prośbę o wytworzenie przedsiębiorstwa krajowego i tylko niedostatecznemu doświadczeniu w tych sprawach przypisać należy, że Wydział krajowy, pomimo względów, które już wówczas przemawiały za przedsiębiorstwem krajowym, przyszedł do Sejmu z projektem utworzenia przymusowej spółki wodnej, która potrzebom i warunkom tego przedsiębiorstwa nie odpowiadała.

Według ustawy przymusowe spółki wodne winny ponosić koszta katastru i zarządu wyłącznie na swój rachunek, co przy tak znacznej długości linii regulacyjnej, oraz wielkiej ilości bo przeszło 7.000 interesowanych, musiało spowodować wyjątkową ich wysokość.

Wreszcie, gdy przy innych przedsiębiorstwach tego rodzaju, obszar konkurencyjny w korzystniejszym przedstawia się stosunku do zakresu koniecznych robót to w tym wypadku stosunek ten jest nader dla interesowanych uciążliwym.

I tak, gdy n. p. przy kanale Zyblikiewicza na obszar konkurencyjny 14.000 morgów było 8 kilometrów długości kanału, a więc na 1000 morgów przybyło 0·57 kilometra, to przy regulacji Nowego Brnia 31.000 morgów do 104 kilometrów linii regulacyjnej, wypada na każde 1000 morgów 3·35 kilometra. Skutkiem tego prestacya z jednego morga musiała tu być w tym samym stosunku większą.

Obecnie Wydział krajowy przychodzi z wnioskiem uznania regulacji Nowego Brnia za przedsiębiorstwo krajowe, skutkiem czego pierwotny kosztorys uleść musi niejakiej zmianie i podwyższeniu, a mianowicie o kwotę 25.000 zł. w. a. na koszta zarządu, dalej o kwotę 5.305 zł. 2 ct. w. a. na koszta utrzymania w czasie budowy wreszcie o kwotę 4.213 zł. 98 ct. w. a. na wydatki nieprzewidziane kosztorysem. Tym sposobem suma ogólna kosztorysu, zamiast pierwotnie prelimitowanej 425.481 zł. w. a. wynosić będzie 460.000 zł. w. a.

Wszystkie trzy powyższe podwyższenia są zdaniem komisji gospodarstwa krajowego usprawiedliwione, ponieważ koszta zarządu przy przedsiębiorstwach krajowych według ustawy ponosić winien fundusz regulacyjny, dotychczasowe zaś stosunkowo wysokie koszta zarządu i katastru, poniosła wyłącznie spółka wodna i te jej zwrócone nie będą.

Co się tyczy kosztów na utrzymanie w czasie budowy i wydatków nieprzewidzianych kosztorysem, to z dotychczasowej praktyki przy regulacji Nowego Brnia okazało się, że prelimitowane pierwotnym kosztorysem kwoty były niewystarczające, z powodu nader trudnych warunków terenu i zamulania piaskiem łożyska rzeki w dolnym biegu, a zarazem nieobjętych kosztorysem wydatków na przejazdy, kładki i t. d. dla koniecznej komunikacji z okolicznymi polami.

Różnież Wydział krajowy zamierza rozłożyć roboty na dalszy okres 5cioletni, a to tak ze względu na niemożność wykonania robót w czasie wskazanym pierwotną ustawą, jakoteż ażeby

funduszu krajowego chwilowo nie obciążać. Według tego projektu pomimo powiększenia ogólnego udziału kraju z 30% na 40% w tem przedsiębiorstwie, roczne raty krajowe będą o 2.763 zł. 98 ct. w. a. mniejsze niż dotychczasowe.

Z przedłożenia Wydziału krajowego okazuje się, że z pięciu rat, które miały być według ustawy dytychezas uiszczone, kraj miał złożyć	91.174 zł. 50 ent.
państwo	91.174 „ 50 „
spółka wodna	121.566 „ — „
razem	303.915 zł. — ent

z których według zestawienia rachunków spółki i protokołu komisji kolnadaacyjnej wydano na roboty 150.389 zł. 07 ent. w. a.; resztującą zaś kwotę spółka, a w części kraj i państwo po koniec roku bieżącego do funduszu regulacyjnego Nowego Brnia wypłacić mają. Że jednak spółka uściła dotąd na rachunek robót tylko	3.810 zł. 17 ent.
przeto, według preliminarza do końca bieżącego roku złożyć ma	117.755 „ 83 „
razem	121.566 zł. — ent.

którą to kwotę pożyczką z funduszu melioracyjnego pokryje. Oprócz tego spółka poniosła koszta katastru, zarządu i inne wydatki w kwocie	38.564 zł. 83 ent.
przeto po koniec r. 1889. będzie dotychczasowe przedsiębiorstwo regulacji Nowego Brnia kosztowało spółkę	159.930 zł. 83 ent.
wal. austr.	

Jeśli by w myśl wniosku Wydziału krajowego regulacja nowego Brnia miała być przyjętą, przy nowo projektowanym kosztorysie, na przedsiębiorstwo krajowe, natenczas fundusz krajowy partycypowałby (40% od 460.000 zł) kwotą	184.000 zł.
państwo (30% od 400.000) kwotą	138.000 „
a spółka (30% od 460.000 zł.) kwotą	138.000 „
razem	460.000 zł.

w. a. czyli po strąceniu uiszczonych lub w r. b. jeszcze uiszczyć się mających kwot przez kraj, państwo i spółkę, przypada do zapłacenia na kraj	92.825 zł. 50 ent.
na państwo	46.825 „ 50 „
na spółkę	16.434 „ 50 ent
razem	156.085 zł. w. a.

Spółka zatem na całe przedsiębiorstwo regulacji Nowego Brnia t. j. w przypadających na nią ratach procentowych, jakoteż kosztach zarządu, katastru konkurencyjnego i t. d., poniesie ogólny wydatek w kwocie po koniec r. 1889 jak wyżej	159.930 zł. 83 ent.
począwszy od roku 1890	16.434 „ — „
razem	176.364 zł. 83 ent.

Ponieważ spółka na pokrycie powyższej sumy już częściowo zaciągnęła pożyczkę i następnie uzupełnić ją musi nową pożyczką spłacalną w ratach amortyzacyjnych, przeto ogólna suma, którą kiedyś spółka dla spłacenia pożyczki uiszczyć musi, wraz z obciążającymi ją procentami, będzie o wiele większą.

To też mimo ulgi przez utworzenie przedsiębiorstwa krajowego, interesowani chcąc uzyskać bezpieczeństwo i ochronę mienia przed niszczącymi ich klęskami, niezmiernie wielkim ciężarem, dla regulacyi Nowego Brnia obarczeni zostaną.

Już zeszłoroczna komisya gospodarstwa krajowego przy wyczerpujących nad tym przedmiotem rozprawach, zaznaczyła w poufnej naradzie daleko idące wątpliwości, co do uwzględnienia prośby spółki wodnej Nowego Brnia, ażeby nie stwarzać szkodliwego precedensu lekkomyślnego tworzenia się przedsiębiorstw, na które siły interesowanych wystarczyć nie mogą, szukając później wobec smutnego położenia ratunku w funduszu krajowym. Z powodu braku ścisłych zestawień rachunków nie przyszła zeszłoroczna komisya ze swoimi wnioskami do wysokiego Sejmu.

Tegoroczna komisya gospodarstwa krajowego ponawia zasadniczo te same zapatrywania, mając jednak przedłożone dokładne rachunki spółki i sprawozdanie komisji kolaudacyjnej, sądzi że wyjątkowo uznanie regulacyi Nowego Brnia, jako przedsiębiorstwo krajowe jest konieczne, a to najprzód ze względów na wstępie niniejszego sprawozdania przytoczonych, następnie, ażeby największemu przedsiębiorstwu melioracyjnemu, które dla dużej przestrzeni kraju ma niewątpliwie doniosłe znaczenie i stanowi systematyczną całość z wykonanemi już robotami przy regulacyi górnej Żabnicy, kanału Zyblikiewicza i Starego Brnia, zapewnić prawidłowe i skuteczne wykończenie, a wyłożone już fundusze produktywnymi uczynić, wreszcie ze względu, że tak przedłożony projekt nie tylko nie obciąży chwilowo budżetu krajowego, ale przeciwnie niejaką ulgę mu przynosi.

Z tych wniosków powodów komisya gospodarstwa krajowego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić ustawę załączoną pod ./

Lwów dnia 10 listopada 1889.

Przewodniczący :

L. Wodzicki w. r.

Sprawozdawca :

Gorayski w. r.

U s t a w a.

z dnia o wykończeniu regulacyi rzeki Nowego Brnia z dopływami.

Za zgodą Sejmu krajowego Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam, co następuje ;

§. 1.

Regulacya rzeki Nowego Brnia z dopływami, która rozpoczęta została na podstawie ustawy z dnia 13. maja 1885 Dz. u. kraj. Nr. 34 przez przymusową spółkę wodną jako przedsiębiorstwo subwencyonowane z funduszu krajowego, ma być wykończoną począwszy od r. 1890 w ciągu lat sześciu jako przedsiębiorstwo krajowe.

§. 2.

Za podstawę techniczną tej regulacyi służyć ma uzupełniony w r. 1887 przez krajowe biuro melioracyjne i zatwierdzony rozporządzeniem ministerstwa rolnictwa z dnia 12. października 1887 l. 9811 projekt rządowy z r. 1875, preliniujący koszta właściwej budowy na 425.481 zł., które z kosztami zarządu za czas w §. 1. wskazany, a obliczonymi na 25.000 zł., tudzież podwyższeniem kosztów utrzymania w czasie budowy o 5.305 zł. 2. et. i wydatków nieprzewidzianych kosztorysem o kwotę 4.213 zł. 98 et., przedstawiają koszta całej regulacyi w sumie 460.000 zł.

Wydział krajowy jest jednak upoważnionym do poczynienia zmian w tym projekcie w porozumieniu z administracją państwa w obrębie granic powyższej sumy kosztów budowy.

§. 3.

Koszta wykończenia budowy wraz z podwyższonymi wydatkami na utrzymanie w czasie budowy i wydatkami nieprzewidzianymi kosztorysem, zarówno jak i koszta zarządu, począwszy od r. 1890, pokryte będą z mającego się w tym celu utworzyć funduszu regulacyjnego.

Do tego funduszu regulacyjnego wpłacone być mają przedewszystkiem przez spółkę wodną zapadłe w myśl ustawy z dnia 13. maja 1885 Dz. u. kraj. Nr. 34 pierwsze pięć rat zasiłków krajowych i państwowych oraz prestacyj uczestników spółki wodnej za lata 1885 do 1889 w kwocie 303.915 zł. z potrąceniem kosz-

tów dotychczasowej budowy, a wynoszących wedle aktu ko-
laudacyjnego z dnia 14. sierpnia 1889 kwotę 138.399 zł 38 ct.,
oraz kosztów dalszej budowy, którą Wydział krajowy na rachunek
spółki wodnej prowadzić będzie do czasu wejścia w życie niniej-
szej ustawy.

Do pokrycia uzupełniającej reszty do sumy 460.000 zł. w kwocie 156.085 zł. mają się przyczynić począwszy od r. 1890:

a) fundusz krajowy bezzwrotnym zasiłkiem w kwocie 92.825 zł. 50 ct, celem uzupełnienia uiszczonych już pięciu rat do wysokości czterdziestu procent wskazanych powyżej kosztów całej regulacji (460.000):

b) państwowy fundusz melioracyjny w myśl §. 6. ustępu 1. i §. 4. ustępu I. ustawy z dnia 30. czerwca 1884 Dz. u. p. Nr. 116 bezzwrotnym zasiłkiem w kwocie 46.825 zł. 50 ct. celem uzupełnienia mających się uiszczyć w myśl ustawy z dnia 13. maja 1885 Dz. u. kraj. Nr. 34 pięciu pierwszych rat zasiłków państwowych do wysokości trzydziestu procent kosztów regulacji;

c) wreszcie spółka wodna dla regulacji rzeki Nowego Brnia z dopływami kwotą 16.434 zł. celem uzupełnienia mających się uiszczyć w myśl powołanej pod b) ustawy krajowej pierwszych pięciu rat prestacyi do wysokości trzydziestu procent kosztów regulacji.

§. 4.

Rozłożeniem i ściąganiem datków stron interesowanych zajmie się zawiązana w myśl §. 1. ustawy z dnia 13. maja 1885. Dz. u. kraj. Nr. 34. spółka wodna dla regulacji Nowego Brnia wraz z dopływami, której zakres działania w zastosowaniu do niniejszej ustawy określą dodatkowe postanowienia statutu mające się ułożyć przez władzę polityczną.

§. 5.

Wyszczególnione w §. 3. pod a), b), c) zasiłki krajowe i państwowe oraz prestacye spółki wodnej mają być uiszczone do funduszu regulacyjnego, począwszy od r. 1890 w sześciu równych ratach rocznych z góry.

§. 6.

Dla utrzymania wykonanych robót regulacyjnych po skończeniu budowy ma być utworzony osobny fundusz.

Fundusz ten składać się będzie:

1. z kwoty osiągniętej ze sprzedaży uzyskanych przy regulacji gruntów, jako kapitału zakładowego;
2. z odsetek tej kwoty, jakie narosną w czasie budowy;
3. z dochodów uzyskanych z wydzierżawienia szkarp koryta.

Dalsze postanowienia co do rozkładu reszty kosztów na kraj i strony interesowane, ewentualnie utworzenia w tym celu jednej lub więcej spółek wodnych i innych zarządzeń potrzebnych dla

konserwacyi budowli, wydane zostaną w drodze ustawodawstwa krajowego.

§. 7.

Wykonanie robót regulacyjnych i konserwacyjnych, począwszy od r. 1890, zarówno jak i zarząd funduszu regulacyjnego i konserwacyjnego obejmuje Wydział krajowy.

Sposób wykonania przedsiębiorstwa i ostateczny kosztorys oznaczyć ma Wydział krajowy w porozumieniu z Namiestnictwem, któremu podobnie jak i spółce wodnej dla regulacji Nowego Brnia wraz z dopływami przyznanym będzie wpływ odpowiedni na tok spraw technicznych i ekonomicznych przedsiębiorstwa.

Bliższe szczegóły co do zakresu i sposobu wywierania tego wpływu, oraz co do ewentualnego bezpośredniego współdziałania rządowych organów technicznych, określi rozporządzenie wykonawcze, które ułoży Wydział krajowy wspólnie z Namiestnictwem z zastrzeżeniem zatwierdzenia przez właściwe ministerstwa.

§. 8.

Sprzeczne z niniejszą ustawą postanowienia ustawy z dnia 13. maja 1885 Dz. u. kraj. Nr. 34 tracą moc obowiązującą.

§. 9.

Wykonanie tej ustawy poruczam Moim ministrom rolnictwa skarbu i spraw wewnętrznych.

